

Број: 27.1-020-152/24

Датум, 9.децембар 2024. године

На основу члана 22. став 3. и члана 19. став 2. тачка 1) Закона о фискалној одговорности у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 94/15 и 62/18), Фискални савјет Републике Српске на 16. редовној сједници одржаној 9. децембра 2024. године, даје

МИШЉЕЊЕ

на Приједлог програма економских реформи за период 2025-2027. година - по хитном поступку

Чланом 19. став 2. тачка 1) Закона о фискалној одговорности у Републици Српској („Службени гласник Републике Српске“, број 94/15 и 62/18) утврђено је, да је задатак Фискалног савјета Републике Српске да, Народној скупштини Републике Српске даје мишљења и анализе на нацрт и приједлог буџета и ребаланса буџета Републике Српске и економске политике, односно програма економских реформи. С тим у вези, Фискални савјет је на сједници одржаној 9. децембра 2024. године, анализирао Приједлог програма економских реформи Републике Српске за период 2025-2027. година (у даљем тексту: Програм економских реформи, ПЕР), као и макроекономске пројекције коришћене за израду наведеног документа, који је Влада Републике Српске упутила Народној скупштини Републике Српске на разматрање и усвајање.

Програм економских реформи за 2025-2027. годину даје преглед свеукупног оквира и циљева политика Владе Републике Српске, имплементације смјерница за политике, макроекономског и фискалног оквира, те идентификовање кључних препрека за конкурентност и одрживи и инклузивни раст, као и приједлоге структурних реформи и реформских мјера усмјерених на њихово отклањање.

Основ за израду Програма економских реформи за период 2025-2027. година чине Програм рада Владе Републике Српске и Смјернице Европске комисије за програме економских реформи земаља кандидата и потенцијалних кандидата од 2025. до 2027. године, као и Процјена Европске комисије за ПЕР 2024-2026. година, а у складу са пуним поштовањем уставних овлашћења и надлежности институција сваког нивоа власти у БиХ.

Процјене и пројекције основних макроекономских индикатора Републике Српске у Програму економских реформи за период 2025-2027. година израђене су на основу кретања истих у претходном периоду, као и у периоду јануар-септембар текуће године, те привредних активности у Републици Српској и земљама окружења, као и започетих активности и планираних политика Владе Републике Српске. Поред наведеног, пројекције макроекономских индикатора засноване су на низу претпоставки о развоју међународних геополитичких и економских околности. Наведене претпоставке се прије свега заснивају на очекивању да неће доћи до додатне ескалације сукоба и поопштравања међународних економских и геополитичких односа, да ће се цијене енергената додатно смиривати, те да ће најзначајнији спољнотрговински партнери одржати одређени ниво извозне тражње. Глобална економска кретања, као и кретања у земљама које су најзначајнији спољнотрговински партнери, у значајној мјери утичу на привредна кретања у Републици Српској и на пројекције макроекономских индикатора Републике Српске. Сходно наведеном, евидентан је висок ниво неизвјесности и ризика у реализацији процијењених агрегата прије свега из спољних извора, што треба имати у виду приликом реализације активности у складу са приоритетним циљевима.

Уз дугорочне негативне посљедице кризе изазване пандемијом корона вируса из 2020. године, привреда Републике Српске сноси, као и остале земље у Европи, негативне економске посљедице вишеструких криза из 2022. године. У околностима међународних геополитичких и економских сукоба, високих цијена хране и енергената, значајног успоравања привредне активности земаља које су најзначајнији спољнотрговински партнери, те поопштрених финансијских услова, привредна активност Републике Српске у 2023. години је остварила ниску, али ипак позитивну стопу раста. Према подацима Републичког завода за статистику, Република Српска је у 2023. години остварила реалан раст БДП-а од 1,9%.

У првом полугодишту 2024. године настављен је тренд опоравка привредне активности Републике Српске започет од трећег квартала 2023. године, али скромним темпом. Посљедњи подаци Републичког завода за статистику Републике Српске показују да реална стопа раста БДП-а у Републици Српској у првом кварталу 2024. године износи 2,8% и 2,2% у другом кварталу 2024. године. У трећем кварталу 2024. године остварено је благо убрзање привредне активности по стопи раста од 2,9%. Према процјенама у предложеном Програму економских реформи за период 2025-2027. година, у Републици Српској у 2024. години се очекује номинална стопа раста БДП-а од 4,4%, док очекивани реални раст БДП-а износи 2,5%. Процјењена реална стопа раста БДП-а Републике Српске за 2024. годину ревидирана је благо на више у односу на пројекције презентоване у Документу оквирног буџета Републике Српске за период 2025-2027. година, односно са 2,3% на 2,5%. Имајући у виду кретање привредног раста по кварталима текуће године, наведена промјена процјене раста БДП-а се може сматрати очекиваном.

Пројекције основних макроекономских показатеља Републике Српске презентоване у Приједлогу програма економских реформи Републике Српске за период 2025-2027. година показују да ће стопа привредног раста у Републици Српској у периоду 2025-2027. година износити 2,8%, 3,1% и 3,3%, респективно. У условима неизвјесности које владају на глобалном нивоу, остварење наведених пројекција кретања привреде Републике Српске изложено је бројним спољним ризицима. Очекује се да ће привредни раст у наредном трогодишњем периоду бити вођен домаћом тражњом и инвестицијама, уз благи допринос спољнотрговинске размјене. Стабилност на тржишту рада, уз раст броја запослених и

повећање плата, омогућиће раст расположивог дохотка, што ће уз позитиван допринос потрошње државе одржати домаћу потрошњу. Такође, реализација најављених инвестиција у енергетске пројекте, путну инфраструктуру и пољопривреду позитивно ће утицати на привредни раст. У наредном трогодишњем периоду очекује се благи раст спољне тражње која ће омогућити раст извоза, уз очекивање већег раста извоза у односу на раст увоза, а што ће за резултат ће имати позитиван допринос расту БДП-а. Претходно наведено указује да за економски опоравак и привредни раст Републике Српске значајну улогу имају унутрашњи фактори раста, а прије свега јачање инвестиционе потрошње и домаће приватне потрошње. Фискални савјет је мишљења да су пројектоване стопе привредног раста за наредни трогодишњи период оствариве, уз услов да се остваре претпоставке на којима су базиране, а које се прије свега односе на стабилизацију економских прилика, како на глобалном нивоу, тако и код главних спољнотрговинских партнера Републике Српске. Уколико се привреда Републике Српске суочи са додатним негативним шокovima, односно уколико дође до остварења ризика пројекција, реално је за очекивати да ће привредна кретања у Републици Српској бити у складу са песимистичким сценаријом који предвиђа ниже стопе привредног раста за наредни трогодишњи период.

На глобалном нивоу, након снажног инфлаторног шока у 2022. години проузрокованог ескалацијом кризе у Украјини и међународних геополитичких и економских сукоба, растом инфлаторних притисака из иностранства због поскупљења енергената и других сировина на међународним тржиштима, тешкоћама у функционисању глобалних ланаца снабдијевања, потрошачке цијене су успориле раст у 2023. години. Наведена кретања одразила су се на инфлацију у Републици Српској, те су просјечне потрошачке цијене у Републици Српској у 2022. години порасле за 12,7%, док су у 2023. години забиљежиле су раст од 7% у односу на претходну годину. Тренд смањења стопе инфлације у Републици Српској започет од трећег квартала 2023. године, настављен је и у 2024. години. У периоду јануар-септембар 2024. године, у поређењу са истим периодом претходне године, потрошачке цијене су у просјеку више за 2%. Успоравању инфлације допринијело је поштравање монетарних услова од стране водећих централних банака, успоравање увозне инфлације, ниска екстерна тражња, те наставак смањења инфлаторних очекивања.

Према процјенама наведеним у Програму економских реформи за период 2025-2027. године, очекује се да ће просјечне потрошачке цијене у 2024. години у односу на претходну годину бити више за 1,8%. У периоду 2025-2027. година, очекује се да ће општи ниво цијена порастати за 1,7%, 1,5% и 1,4%, респективно. Сходно наведеном, усљед слабљења спољних притисака на цијене, односно нижим цијенама енергената и прехранбених производа, очекивања су да ће инфлација успорити у наредном трогодишњем периоду. У прилог очекивању опадајуће инфлације за наредне три године иду посљедње пројекције инфлације са опадајућим трендом од стране релевантних међународних институција како за еврозону, тако и за БиХ. Међутим, неопходно је имати у виду да је остварење пројекција инфлације изложено значајним ризицима који проистичу из међународног окружења, те је кретање инфлације мање извјесно. Неизвјесности су и даље највећим дијелом везане за трајање и даљи ток дешавања у Украјини и на Блиском истоку с обзиром на њихове утицај на кретања на међународном тржишту енергената, хране и примарних производа, као и кретања на међународним финансијским тржиштима.

У периоду јануар-септембар 2024. године забиљежено је смањење обима спољнотрговинске размјене, уз пад извоза и раст увоза, што је за резултат имало смањење

покривености увоза извозом и повећање спољнотрговинског дефицита Републике Српске. Извоз је у периоду јануар - септембар 2024. године смањен за 5,6% у односу на период јануар - септембар 2023. године, док је увоз повећан за 4,0%. Слабљење спољнотрговинске размјене последица је прије свега смањења спољне тражње услед пада привредне активности најзначајнијих спољнотрговинских партнера, као и пада домаће индустријске производње. Процјењује се да ће извоз у 2024. години бити мањи за 2,3%, а у наредном периоду са динамизирањем иностране тражње, очекује се раст извоза од 5,8% у 2025. години, 6,1% у 2026. години и 6,3% у 2027. години. Такође, процјена је да ће увоз у 2024. години расти по стопи за 2,7%, док су за наредни период пројектоване стопе раста увоза од 3,7% у 2025. години, 4,2% у 2026. години и 4,4% у 2027. години. Дакле, за наредни трогодишњи период пројектоване годишње стопе раста извоза су нешто веће у односу на годишње стопе раста увоза, што је позитивна тенденција. Остварење пројекција ће се одразити на благо повећање стопе покривености увоза извозом, уз позитиван допринос привредном расту. Пројекције које се односе на спољнотрговинску размјену Фискални савјет оцјењује као пожељне, али оптимистичне. Низак ниво спољне тражње узроковане успоравањем привредне активности земаља које су главна извозна тржишта, уз пад домаће прерађивачке индустрије, значајнији су изазови за остварење наведених пројекција.

Узимајући у обзир тренутне привредне трендове у Републици Српској, као и пројекције међународних институција за свјетску економију, ЕУ и домаћу привреду, макроекономске пројекције кориштене у изради Програма економских реформи за период 2025-2027. година Фискални савјет оцјењује као умјерено оптимистичне, али оствариве. Међутим, значајније негативно одступање од претпоставки на којима су базиране процјене и пројекције макроекономских индикатора Републике Српске, може значајно утицати на остварење истих.

Макроекономске пројекције представљене у Програму економских реформи за период 2025-2027. година садрже висок ниво неизвијесности и ризика који прије свега потичу из међународног окружења. С тим у вези, Фискални савјет истиче да је приликом израде макроекономских пројекција мале и отворене економије, каква је привреда Републике Српске, неопходно имати у виду велику осјетљивост домаће индустријске производње и укупне привредне активности на кретања у земљама главним спољнотрговинским партнерима. Наведено указује да за јачање отпорности домаће привреде, те економски опоравак и привредни раст Републике Српске значајну улогу имају унутрашњи фактори раста, а прије свега јачење инвестиционе потрошње и домаће приватне потрошње, спровођење структурних реформи те очување фискалне стабилности.

Фискални оквир представљен у Приједлогу програма економских реформи за период 2025-2027. година по мишљењу Фискалног савјета адекватно је дефинисан и фискално одржив, односно испуњава кључне услове за стабилно управљање јавним финансијама. Пројектовани приходи и расходи усаглашени су са очекиваним економским околностима. Пројектовано је постепено побољшање јавних финансија у погледу смањења нивоа јавног дуга и фискалног дефицита у средњорочном периоду, што је од кључног значаја за очување фискалне стабилности. Мишљење Фискалног савјета је да овако конципиран фискални оквир пружа добру фискалну основу за спровођење структурних реформи. Фискална стабилност постигнута усвајањем одговорних буџетских политика смањује притисак на јавне финансије и омогућава издвајање више ресурса за инвестирање у приоритетне области дефинисане кроз структурне реформе.

С обзиром на високу корелацију фискалних индикатора, прије свега појединих категорија буџетских прихода са кретањем привредне активности, Фискални савјет скреће пажњу да је потенцијално негативно одступање макроекономског оквира у односу на пројекције извор фискалног ризика. Такође, јавне финансије Републике Српске суочавају се са провођењем фискалне консолидације те је у процесу израде буџета и извршења истог у посматраном средњорочном периоду важно успоставити равнотежу између смањења буџетског дефицита, контроле јавног дуга и обезбјеђивања финансирања приоритетних јавних услуга. Фискално планирање током фискалне консолидације мора бити фокусирано на дугорочну стабилност. Кључно је осигурати да мјере штедње не гуше економски раст и да се јавни приходи и расходи усмјеравају према приоритетима који доносе највећу корист за привредни раст.

На основу података презентованих у Приједлогу програма економских реформи за период 2025-2027. година, очекује се континуиран раст укупних, а уједно и текућих прихода за сектор опште владе. Очекивани укупни приходи износе 7.884,1 милиона КМ у 2025. години, 8.260,4 милиона КМ у 2026. години, односно 8.688,5 милиона КМ у 2027. години. Пројекције укупних прихода, а нарочито категорије пореских прихода који су доминантни у структури укупних буџетских прихода, у средњем року изложене су ризику у погледу одступања макроекономских трендова од тренутних пројекција, који доминантно одређују кретање пореских основица.

Према пројекцијама за период 2025-2027. година, текући расходи сектора општа влада износе 7.150,4 милиона КМ, 7.324,1 милиона КМ и 7.515,1 милиона КМ, респективно. Анализом кретања текућих расхода у посматраном периоду уочава се тенденција повећања истих из године у годину. Дакле, упоредо са растом текућих прихода очекује се и раст текућих расхода сектора општа влада, али по стопама нижим у односу на стопе раста прихода, што је неминовно у поступку провођења фискалне консолидације.

У периоду 2025-2027. година пројектовани су капитални издаци у износу од 933,3 милиона КМ, 971,1 милион КМ и 873,4 милиона КМ, респективно. Капитална издвајања у посматраном периоду по мишљењу Фискалног савјета су планирана на реалном нивоу, уз напомену да Приједлог програма економских реформи за период 2025-2027. година не пружа увид у структуру планираних капиталних пројеката, што онемогућава оцјену средњорочног плана улагања са аспекта прилагођености објективним потребама. Реално планирање капиталних издатака државе у средњорочном периоду је од кључног значаја за одржив економски раст и ефикасно кориштење јавних ресурса. Фискални савјет скреће пажњу да капитални издаци треба да буду усклађени са стратегијама економског развоја, инфраструктурним потребама и секторским приоритетима. Неопходно је да капитални пројекти буду стратешки осмишљени, те да се врши приоритизација истих у складу са потенцијалом за стварање економских или друштвених користи. Препорука је да се у току 2025-2027. године сва непродуктивна јавна улагања смање и да се спровођењем фискалне консолидације не тежи само смањењу дефицита, већ на опште уравниотежење.

Приједлогом програма економских реформи за период 2025-2027. година, за текућу фискалну годину процјењује се да ће консолидовани буџетски дефицит сектора опште владе Републике Српске износити 2,4% БДП-а оствареног у тој години. Предметним документом предвиђен је наставак рестриктивног фискалног тренда. Пројектовано је да се у 2025. години очекује консолидовани буџетски дефицит сектора општа влада на нивоу од 1,1% БДП-а, а у 2026. години да исти буде на нивоу 0,2% оствареног БДП-а. У 2027. години пројектовано је да ће консолидовани буџетски дефицит прерасти у суфицит од 1,6% БДП-

а. Пројектовани буџетски резултат за посматрани средњорочни период у складу је са Програмом фискалне консолидације. Смањење дефицита који прераста у суфицит у 2027. години представља значајан корак ка јачању фискалне дисциплине и стабилизацији јавних финансија. Процијењени буџетски резултати у средњем року су по мишљењу Фискалног савјета оствариви, под условом да се остваре предвиђене пројекције привредних кретања, уз истовремено строго контролисање јавне потрошње и управљање јавним финансијама водећи се принципом штедње. За реализацију оваквог фискалног тренда значајан предуслов је и активно и досљедно провођење структурних реформи којим се утиче на побољшање ефикасности јавних финансија, економског раста и управљања јавним ресурсима.

На дан 30. септембар 2024. године, стање јавног дуга Републике Српске износи 5.634,1 милион КМ, док стање укупног дуга Републике Српске износи 6.543,6 милиона КМ. Укупан дуг Републике Српске који подлијеже законском ограничењу износи 6.490,5 милиона КМ или 38,6% БДП-а, док јавни дуг који подлијеже законском ограничењу износи 5.581 милион КМ или 33,2% БДП-а. Према процјени, очекивања су да ће ниво јавног дуга на крају 2024. године износити 5.797,8 милиона КМ, односно 34,5% БДП-а. Стога, очекује се да ће ниво јавног дуга на крају текуће фискалне године бити у складу са Законом о фискалној одговорности прописаним фискалним правилима.

Према пројекцијама у Приједлогу програма економских реформи за период 2025-2027. година, у 2025. години очекује се повећање јавног и укупног дуга у односу на претходну годину, док је за 2026. и 2027. годину пројектовано смањење како јавног тако и укупног дуга. Пројектовани ниво јавног дуга Републике Српске износи 5.911,6 милиона КМ, 5.816,4 милиона КМ и 5.441,0 милиона КМ, за 2025, 2026. и 2027. годину, респективно. Као посљедица оваквог тренда кретања јавног дуга с једне стране и пројектованог раста БДП-а с друге стране, јавни дуг као проценат БДП-а у наредном трогодишњем периоду имаће опадајућу путању. Односно, јавни дуг као проценат БДП-а пројектован је на нивоу 33,63% у 2025. години, 31,59% у 2026. години и 28,19% у 2027. години. Ниво јавног дуга пројектован за период 2025-2027. година у складу је са фискалним правилима прописаним Законом о фискалној одговорности у Републици Српској.

Приједлог Програма економских реформи у периоду 2025-2027. године усмјерен је на ужи сет структурних реформи поредећи у односу на претходне циклусе са циљем фокуса и реализације приоритетних области. У складу са Смјерницама Европске комисије, Приједлог програма економских реформи за трогодишњи период идентификује кључне области у оквиру којих су дефинисане подобласти.

Према Смјерницама Европске комисије структурне реформе су дефинисане кроз три области и то: конкурентност, одрживост и отпорност, као и људски капитал и социјалне политике. На основу дефинисаних области дефинисано је 7 структурних реформи у оквиру којих је дефинисано 22 реформске мјере за период од 2025-2027. године.

У оквиру Процјене Европске комисије за претходни период Програм економских реформи 2024-2026. године идентификовани су кључни изазови који се односе на:

- 1) спор темпо сустизања животног стандарда ЕУ,
- 2) слабости у економском управљању,
- 3) недостаци у пословном окружењу који се рефлектују на резултате на тржишту рада и успоравају унапређење конкурентности,
- 4) недовољан квалитет образовања,
- 5) заостатак у дигиталној транзицији,

- б) те неопходно законодавство и улагања у циљу удаљавања од електричне енергије из угљена и побољшање енергетске ефикасности.

У оквиру три кључне области дефинисане су подобласти и то:

I Конкурентност у оквиру које су дефинисане подобласти: 1) Пословно окружење и смањење неформалне економије, 2) Јавна предузећа, 3) Реформе економске интеграције, 4) Пољопривреда, индустрија и услуге и 5) Истраживање, развој и иновације;

II Одрживост и отпорност у оквиру које су дефинисане подобласти: 1) Зелена транзиција, 2) Дигитална трансформација, 3) Реформе тржишта енергије и 4) Реформе тржишта транспорта и

III Људски капитал и социјалне политике у оквиру које су дефинисане подобласти: 1) Образовање и вјештине, 2) Запосленост и тржиште рада, 3) Социјална заштита и инклузија и 4) Здравствена заштита.

Постизање веће *конкурентности* на тржишту наилази на одређене препреке које се односе на: пословно окружење и смањење неформалне привреде, јавна предузећа, реформу економске интеграције, пољопривреду, индустрију и услуге као и на истраживање, развој и иновације.

Економски раст једне земље у великој мјери зависи од њене конкурентности при чему се Република Српска суочава са недовољним степеном технолошког развоја као и проблемом на тржишту рада гдје постоји мањак радника са одговарајућим класификацијама.

Портфељ ЈП у Републици Српској чини 21 јавно предузеће и представљају значајан дио економије. Својим пословањем у великој мјери могу да утичу на повећање фискалних ризика. Профитабилност и великвидност ЈП Републике Српске утиче на државни буџет повећањем прихода или повећањем расхода при чему се средства морају издвојити из буџета. Надзор над радом јавних предузећа карактерише недовољна ефикасност. У циљу побољшања јавних финансија неопходно је повећати ефикасност јавних предузећа као и извршити процес реструктурирања истих.

На слободно кретање роба из Републике Српске ка земљама ЕУ у великој мјери утиче неусклађеност прописа са захтјевима ЕУ и изостанак стандардизације. Поскупљење свих енергената је утицало на поскупљење инпута за пољопривредну производњу што је у коначници ограничило раст пољопривредне производње. Главна препрека у области науке, истраживања и иновација је недовољан ниво улагања.

На основу наведених препрека конкурентности Приједлогом Програма економских реформи 2025-2027. дефинисане су двије структурне реформе. У области *СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 1: Унапређење конкурентности привреде кроз подршку технолошком развоју и јачању ланаца вриједности и снабдијевања* дефинисане су реформске мјере. Реформске мјере ће имати утицај на унапређење и модернизацију платног промета у земљи и иностранству, унапређење самих услова пословања, унапређење управљања општинском непокретном имовином, унапређење доступности информација и квалитета прописа за пословање, јачање инфраструктуре квалитета и правног оквира с циљем интеграције у глобалне ланце вриједности, унапређење конкурентности пољопривреде, шумарства и водопривреде, унапређење сектора слободног пружања услуга, унапређење атрактивности и препознатљивости туристичке понуде као и успостављање ефикаснијег система управљања научноистраживачким и иновационим потенцијалом. У области *СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 2: Повећање ефикасности пословања јавних предузећа и њихово реструктурирање* дефинисане су реформске мјере које ће имати утицај на: унапређење

функције управљања и надзора јавних предузећа и повећања транспарентности ЈП, реструктурирање јавних предузећа - „Зелена транзиција“ електроенергетског сектора. Фискални савјет Републике Српске је става да је неопходно извршити претходно наведене мјере у области структурних реформи како би се повећала конкурентност Републике Српске у периоду 2025-2027. године при чему се посебна пажња мора посветити неефикасним јавним предузећима која представљају значајан фискални ризик.

Област *Одрживост и отпорност* дефинисана Приједлогом Програма економских реформи 2025-2027. године налази на одређене препреке које се односе на: зелену транзицију, дигиталну трансформацију, реформе тржишта енергије и реформе тржишта транспорта.

Смањење степена загађености животне средине представља кључни изазов пред којим се налази свјетска економија и сектор привреде Републике Српске. Привредници на територији Републике Српске су у обавези да своју производњу базирају на систему заштите животне средине и одрживог развоја. Загађење животне средине је у великој мјери последица застарјеле опреме и технологије која се користи у индустрији при чему долази до ниске ефикасности. Неопходно је извршити процес дигиталне трансформације при чему се мисли на успостављање адекватне инфраструктуре, законодавног оквира као и услуга у тој области. Неопходно је извршити реформе тржишта енергије јер се сектор угља и производње електричне енергије из угља налази под великим притиском због тзв. процеса декарбонизације. Република Српска би затварањем постојећих термоелектрана била суочена са губитком великог броја радних мјеста као и промјеном позиције од нето извозника ка нето увознику електричне енергије. Да би се постигао адекватан развој транспортне инфраструктуре неопходно је извршити реформе у области тржишта транспорта. Посебна пажња треба да се усмјери на развој путне инфраструктуре.

На основу претходно наведених препрека у области *Одрживости и отпорности* Приједлогом Програма економских реформи 2025-2027. дефинисане су три структурне реформе. У области СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 1: *Енергетска и зелена транзиција* дефинисане су реформске мјере које ће имати утицај на: одрживост производње и потрошње енергије, унапређење технолошког нивоа и прелазак привреде на зелену и циркуларну економију као и на прелазак са линеарне на циркуларну економију. У области СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 2: *Убрзана дигитална трансформација* дефинисане су реформске мјере које ће имати утицај на: стварање предуслова за дигиталну трансформацију и убрзани развој ИК дјелатности и дигитализације привреде. У области СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 3: *Модернизација и обнова транспортне инфраструктуре у складу са циљевима Зелене агенде* дефинисане су реформске мјере које ће имати утицај на изградњу и модернизацију путне инфраструктуре и на изградњу и модернизацију жељезничке инфраструктуре. Фискални савјет Републике Српске је става да ће предложене мјере дефинисане у области структурних реформи допринијети повећању конкурентности, иновативности и убрзаном процесу дигитализације које ће у коначници довести до раста БДП-а. Неопходно је извршити додатну конкретизацију и анализу реформских мјера у овој области узимајућу у обзир да су се претходних година издвајала значајна средства из буџета за област саобраћаја Републике Српске.

Област *Људски капитал и социјалне политике* дефинисана Приједлогом Програма економских реформи 2025-2027. године налази на одређене препреке које се односе на: образовање и вјештине, запошљавање и тржиште рада, социјалну заштиту и инклузију и здравствену заштиту.

Као главни проблем у области предшколског, основног, средњег и високог образовања јесте смањен број дјеце уписане у школе при чему је значајно видљива нарушеност демографске слике, неусклађеност уписних политика са потребама на тржишту рада као и недовољан степен развоја дигиталних вјештина. Тржиште рада карактерише недовољан степен активности као и неусклађеност понуде и тражње за радном снагом. Кроз систем социјалне заштите видљив је пораст броја корисника права на додаток. Раст трошкова роба и услуга у области здравства је последица негативних дешавања на глобалном нивоу Пандемије ковид 19 и сукоба у Украјини. Неопходно је креирати адекватне мјере које ће омогућити да се на адекватан начин здравствени систем избори са изазовима при чему се треба тежити његовој ефикасности.

На основу претходно наведених препрека у области *Људски капитал и социјалне политике* Приједлогом Програма економских реформи 2025-2027. дефинисане су двије структурне реформе. У области СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 1: *Повећање запошљивости кроз побољшање усклађености образовања и развоја практичних знања и вјештина на тржишту рада* дефинисане су реформске мјере које ће имати утицаја на: запошљавање и тржиште рада, промоцију достојанственог рада и провођење Гаранције за младе, унапређење повезаности образовања и тржишта рада и јачање приступа и квалитета образовања. У области СТРУКТУРНЕ РЕФОРМЕ 2: *Унапређење квалитета и ефикасности институционалних механизма за пружање услуга социјалне и здравствене заштите* дефинисане су реформске мјере које ће имати утицаја на: унапређење социјалне и дјечије заштите уз одговарајућу информациону подршку и висок квалитет пружања услуга корисницима и квалитетније и доступније услуге здравствене заштите.

Фискални савјет је става да ће предложене мјере дефинисане у области структурних реформи имати позитиван утицај на повећање конкурентности привреде Републике Српске, при чему примарни циљ треба да буде смањена стопа незапослености и повећање општег благостања становништва. Социјална заштита представља велики изазов како у свијету тако и у Републици Српској при чему је Фискални савјет претходних година указивао на значај израде социјалне карте гдје би успостављање регистра социјалне карте омогућило правичнију и праведнију расподелу средстава најугроженијим категоријама. Фискални савјет посебну пажњу скреће на реформу здравственог система јер исти представља значајан фискални изазов. Неопходно је пронаћи адекватан начин одрживог финансирања здравствених установа прије него што се здравствене установе уведу у трезорски систем пословања. За претходно наведено неопходно је вршење свеобухватних анализа здравственог сектора са циљем успостављања и јачања истог.

Приједлогом Програма економских реформи за период 2025-2027. година дефинисане су структурне реформе и мјере које великим дијелом представљају наставак реформских процеса који су започети претходних година. У области реформи дефинисане су реформске мјере са циљем превазилажења препрека раста економије и друштва. Фискални савјет је става да су реформске мјере у великом дијелу добро дефинисане, те да су препреке за њихову реализацију на адекватан начин идентификоване. Неопходно је да се изврши додатна конкретизација и анализа појединих реформских мјера, а све у циљу постизања жељених резултата реформи.

Фискални савјет је мишљења да реформске мјере у одређеним областима касне док је у другим областима видљив спор напредак при чему је неопходан константан рад на реализацији истих. Такође, Фискални савјет посебно скреће пажњу да спровођење реформе и мјера мора да буде у складу са буџетом планираним средствима. Ефикасно трошење

буџетских средстава са циљем постизања резултата дефинисаних Приједлогом Програма економских реформи за период 2025-2027. године представља основни предуслов за стабилне јавне финансије Републике Српске, као и ефикасне промјене у оквиру предвиђених секторских политика.

**ПРЕДСЈЕДНИК
ФИСКАЛНОГ САВЈЕТА**

Проф. др Миленко Крајишник,с.р.